

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Szakvélemények szerzői jogi védelme, a szerzői jogok gyakorlása

Ügyszám: SZJSZT 27/2001

Az eljáró tanács véleményének összefoglalása:

1. A szakvélemény lehet a szerzői jogi védelem feltételeinek megfelelő, tehát a szerző alkotó tevékenységéből származó egyéni, eredeti jelleggel bíró tudományos (szakirodalmi) mű.
2. 2002. január 1-ig a szakvélemény szerzői jogi védelem alóli kivételét az Szt. 1. § (4) és (5) bekezdése együttesen alapozza meg, akár kötelező jellegű, akár ilyen jelleget nélkülöző ügyben.
3. 2002. január 1-től kezdve, az Szt. módosítása alapján, ha a szakvélemény nem hatósági/bírósági eljárás, vagy más kötelező rendelkezés ügyintézési folyamatának ügyirata, a szerzői jogi védelem korlátozás nélkül érvényesül.
4. A hatósági/bírósági eljáráshoz, vagy más kötelező rendelkezés ügyintézési folyamatához kapcsolódó ügyirati funkcióban a szerzői jogi kivétel továbbra is fennáll, és az ügyintézéshez-eljáráshoz (abban bizonyítékként való felhasználáshoz) szükséges felhasználási jogot sem kell megszerezni a szakértőtől. Ennek többek között hatása az, hogy a szakértői díjnak nem lehet törvényesen része a felhasználási jog átengedéséért (a felhasználási engedély fejében) járó díj.
5. A hatósági/bírósági eljárások, illetve egyéb kötelező rendelkezések ügyintézése körén kívül a szakvélemények nem ügyiratok. Ha a szerzői mű feltételeinek megfelelnek, rájuk a szerzői jog akadálytalanul érvényesül. Ilyenkor a szakértő megbízása csak ahhoz elegendő, hogy a megbízó követelhesse a szakvélemény elkészítését, átadását, azt olvashassa, magáncélra lemásolhassa, az átadott, vagy magáncélra lemásolt példányokat ingyenesen – szintén érzékelés (elolvasás) céljából a szakvélemény rendeltetésének keretei között másnak átadhassa. Ha a megbízó ezen túlmenően, szerzői jogi felhasználásnak minősülő cselekményt is meg kíván valósítani, ehhez írásba foglalt felhasználási engedély is szükséges. Ha a szakértővel kötött szerződés ilyen elemeket tartalmaz, a szakértői díj megfelelő, arányos része a szerződésben adott felhasználási engedély ellenértékeként határozható meg.

Részletes vélemény:

1. Bevezetés

Az eljáró tanács a rendelkezésére bocsátott iratok alapján arra az általánosított kérdésre kíván választ adni, hogy a szakvélemények, így értelemszerűen a műszaki szakvélemények is szerzői jogi védelem alatt állnak-e? Az eljáró tanács a kérdést szükségszerűen kiterjesztve kitér arra is, hogy ha a szerzői jogi védelem fennáll, hogyan gyakorolható felhasználási jog szakvéleményeken – figyelemmel a szabad felhasználás egyes, alkalmazható eseteire is?

2. Kiinduló tétel

Az alábbi vélemény abból indul ki, hogy a szakvélemény lehet a szerzői jogi védelem feltételeinek megfelelő, tehát a szerző alkotó tevékenységéből származó egyéni, eredeti jelleggel bíró tudományos (szakirodalmi) mű (a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény, a továbbiakban: Sztj. 1. § (1) (2) bekezdés a) pont és (3) bekezdés). A tudományos (szakirodalmi) művek (e műcsoportba tartozhat a szakvélemény) szerzői jogi védelmének lényeges vonása, hogy a kifejtett gondolatok, tételek, tanok, megállapítások, megoldások a közkinccsbe tartoznak, tehát közvetlenül a tartalomra a szerzői jogi védelem nem terjed ki, de a gondolatok megformálása, a kifejtés gondolatmenete, ekképpen a tartalom adott kifejezése és így közvetetten a kifejtett, formába öntött tartalom alkalmas a védelem kritériumainak való megfelelésre.

A szakvélemények esetében az egyéni-eredeti jelleg kibontakoztatását több tényező is behatárolja. Ezek a következők lehetnek:

- a szakértőnek feltett kérdések,
- a műfajhoz tartozó kötelező megfigyelés,
- a megfigyelés eredményének tényszerű rögzítése, azaz a ténymegállapítás,
- a források (pl. alapul szolgáló iratok) ismertetésének kötelező, kötött jellege,
- a kérdésekre adandó konkrét, összefoglalt válaszok követelménye,
- a műfaj által diktált tömörség,
- átfogóan nézve pedig a szakértői stílus, ezen belül pl. az illető tudományág vagy szakma által kötelezően alkalmazott kifejezésmód, jelölések kötöttségei.

Az azonban mindemellett kétségtelen, hogy a gondolatok korlátozott kifejtethetősége mellett is marad tér a szakértő szellemi tevékenységéből eredő személyes eredetiség kifejezésére. Ott húzódik – a csak esetenként megállapítható – határ a szerzői mű és a szellemi tevékenységet tükröző, de a szükséges eredetiséggel nem bíró teljesítmény között, ahol a kérdéses szakterület szabályai által megkövetelt, kötött ábrázolásmód, és szakkifejezések használata a belső és a külső formát, vagy a szükségszerűség, az általában elfogadott, bevett elemek, illetve a cél a tartalmat és ennek nyomán annak formába öntését úgy beszűkítik, hogy nem marad lehetőség az egyéni-eredeti jelleg kibontakoztatására.

Példák a német szerzői jogi törvény szakirodalmi művekkel kapcsolatos, a szakvélemény megítéléséhez közel álló gyakorlatából: a pályázati kiírás, ügyvéd által szerkesztett perirat, témakatalógus nem minősültek adott esetben védettnek, míg térképek, bírói döntések bevezető összefoglalói a szűk „játéktér” ellenére is szerzői művek ld. Schricker: Urheberrecht, Kommentar, Verlag C.H. Beck, 1999, § 2, 29, 30-as széljegy.

A magyar gyakorlat megerősíti a fent írtakat: Az SzJSzT 2/95-ös véleménye akként foglalt állást a képzőművészeti bírálatról, hogy „a szakvélemény, mint tanulmány akkor részesülhet szerzői jogi védelemben, ha alkotója egyéni, eredeti módon fejt ki benne gondolatait szakmai kérdésekről.” Ugyanakkor a szakvéleményhez a mű-jelleg szempontjából közelálló vagyoneértékelés „a hagyományos szakmai standard alapján sablonszerűen készült (...)”, tehát nem áll szerzői jogi védelem alatt (SzJSzT 38/95., forrás: Az SzJSzT szakvéleményinek gyűjteménye III. kötet, 1990-1996, Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda egyesület, kiadja: Eötvös József Könyvkiadó, 1998.)

3. A szakvélemény funkcionális mű

Szakvélemény az esetek döntő többségében megrendelésre készül. A megrendelés lehet hatósági, vagy bírósági kirendelés, (esetleg megkeresés) vagy polgári jogi megbízás. A szakvélemény hatósági, bírósági eljárásban bizonyítási eszköz, funkciója a döntés előkészítése. Megbízás esetében többféle szerepe is lehet: műszaki, gazdasági, szervezési, jogi stb. kérdés(kör) feltárása, esetleg megoldás keresése. Közös a két esetben az, hogy valamilyen ügy intézése során kerül sor a szakvélemény elkészítésére és felhasználásra, tehát a szakvélemény – funkciója betöltése során – ügyirattá válik. *Amikor azonban a szakvélemény elkészül, még nem ügyirat. A szerzői jogi védelem a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve illeti meg (Szjt. 9. §), vagyis a védelem ekkor keletkezik.* Ezért a funkcionális jelleg (az a tény, hogy ügyirattá válik, pontosabban válhat a szakvélemény, a szerzői jogi védelem fennállását nem érinti, azonban ez a funkció – adott esetben – azzal a következménnyel jár, hogy a szakvélemény – noha mű – az adott szerep betöltésétől kezdve ki van véve a szerzői jogi védelem alól.

4. Kivétel a szerzői jogvédelem alól a korábbi szerzői jogi törvény és a hatályos Szjt. alapján 2002. január 1-jéig

A szakvélemények szerzői jogvédelem alóli kivételéről gyakorlatilag azonos tartalmú szabályok rendelkeztek a korábbi szerzői jogi törvényben (1969. évi III. törvény), és az Szjt-ben. E rendelkezések nemzetközi egyezményes alapja az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. tvr. (BUE, vagy Berni Konvenció).

A BUE 2. cikk (1) bekezdése alapján az egyezményes védelem kiterjed (...) az irodalom, a tudomány (...) minden alkotására, tekintet nélkül a mű létrehozatalának módjára vagy alakjára, tehát (... a védelem tárgya lehet) könyv, szöveggönyv vagy más írásmű (...).

A megjelölt cikkely (4) bekezdése akként rendelkezik, hogy „az Unióhoz tartozó országok törvényhozói szervei jogosultak annak meghatározására, hogy milyen védelemben részesülnek a törvényhozási, az államigazgatási és az igazságszolgáltatási jellegű hivatalos iratok, valamint ezeknek hivatalos fordításai.” (Érdemes megjegyezni, hogy a hivatalos angol egyezményes szöveg „legal” jelzőjét a magyar kihirdetett jogforrás „igazságszolgáltatási”-ként fordítja, holott szélesebb értelemben a bármely kötelező erejű, akár normatív, akár egyedi aktusokra utal itt a „legal” szó. A szerzői jogi törvény már minden kötelező erejű rendelkezésre kiterjeszti az egyezményes felhatalmazás alapján alkotott szabály hatályát.)

Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény 1. c. mellékletével kihirdetett, a szellemi tulajdon egyes kereskedelmi vonatkozásairól szóló (TRIPS) egyezmény 2. Cikke megerősíti, hogy „a jelen Megállapodás I-IV. részeiben foglaltak semmiben sem csorbítják a Tagoknak egymással szemben a (...) Berni Konvenció (...) alapján fennálló kötelezettségeit.

A nemzeti elbánásról rendelkező 3. cikk 1. bekezdése alapján a külföldi jogosultak irányában is fenntarthatók azok a védelem alóli kivételek, amelyeket a BUE enged. Az egyezmény II. rész 1. fejezet (Szerzői jog és kapcsolódó jogok) 1. pontja alapján „a tagok betartják a Berni Konvenció (1971) 1-21. cikkeiben, valamint a Függelékében foglaltakat.”

A korábbi Szjt. jelen vélemény alapjául szolgáló rendelkezése a következő volt:

„Nem tartoznak e törvény védelme alá a jogszabályok, nyilvános határozatok, hatósági közlemények, az ügyiratok, a szabványok és egyéb kötelező rendelkezések. (1. § (3) bekezdés)” A végrehajtási rendelet 1. § (3) bekezdése kiegészítette a törvény kivételről szóló szabályát: „A szerzői jogi védelem nem terjed ki az államhatalmi, államigazgatási, a gazdálkodó és a társadalmi szervek, továbbá az egyesületek és szövetkezetek feladatszerű működése keretében az ügyintéző tevékenységük során keletkezett és bármely formában rögzített intézkedésekre, valamint azok tervezeteire”.

Az utóbb említett rendelkezést a rendszerváltozással összefüggő állami szervezeti és a gazdálkodó alanyok körében bekövetkezett átalakulások nyomán a 24/1994. (XII. 28.) MKM rendelet 1. §-a 1995. január 1-i hatállyal módosította: „A szerzői jogi védelem nem terjed ki a gazdálkodó szervezetek és a gazdálkodó szervezetnek nem minősülő jogi személyek feladat-, illetve tevékenységi köre keretében végzett ügyintéző tevékenység során keletkezett és bármely formában rögzített intézkedésekre, valamint azok tervezeteire.”

Mind a kötelező erejű hivatalos iratok, mind a belső ügyiratok kivételéről szóló normát változatlanul átvette az Szjt. azzal, hogy a korábban a végrehajtási rendeletben szabályozott, a belső ügyiratok helyzetéről szóló szabályt a törvény szintjére emelte.

A 2002. január 1-jéig hatályos szabályok a következők:

Szjt. 1. § (4) bekezdés: „Nem tartoznak e törvény védelme alá a jogszabályok, a nyilvános határozatok, a hatósági közlemények és az ügyiratok, valamint a szabványok és más hasonló rendelkezések.”

Szjt. 1. § (5) bekezdés: „A szerzői jogi védelem nem terjed ki a gazdálkodó szervezetek (Ptk. 685. § c) pont) és a gazdálkodó szervezetnek nem minősülő jogi személyek feladat-, illetve tevékenységi körében végzett ügyintéző tevékenység során keletkezett és bármely formában rögzített intézkedésekre, valamint azok tervezeteire sem.”

A szakvélemény védelem alóli kivételét szinte minden esetben az említett két rendelkezés alapozta meg. A szakvélemény ügyirat-funkciója nem vitatható akár bírósági-hatósági, akár ilyen jellegű nélkülről van is szó. E kivétel azonban nem volt kellő tekintettel arra, hogy a szakvélemény a szerzői jogi védelem keletkezésekor még – általában - nem ügyirat. (A doktori disszertációra és a minősítési eljárásban történő ügyirati felhasználására nézve hasonlóan ld. (BH 1979/285.)

A bemutatott kivételek jogirodalmi magyarázatai a szabály történeti változását nem különösebben követték.

„A hivatalos iratok tekintetében olyan írásművekről van szó, amelyek, (...) ha a törvény kivételt nem állítana fel, a szerzői jogi védelem alá tartoznának. Ez viszont rendeltetésükkel nem lenne összeegyeztethető. (...) a nem ügyintéző tevékenység körébe sorolható és nem rendelkező jellegű (normatív) iratok a törvény általános szabályai szerint védelemben részesülnek.” (A szerzői jog kézikönyve, KJK, 1973., 84.o. Benárd Aurél).

„Csak az ügyintéző tevékenység körében keletkezett iratokat veszi ki a törvény (...), tehát pl. a minisztériumban készült tanulmányt nem. (A kivett írásműveket) bárki szabadon felhasználhatja munkájában.” (A szerzői jog, KJK, 1990., 18.o., Petrik Ferenc)

Az 1995.-től hatályos normaszöveget – a belső ügyiratok területén bekövetkezett változást nem értékelve – az elektronikusan hozzáférhető magyarázat bővebben kommentálja: „Az Szjt. 1. § (3) bekezdésben felsorolt szellemi termékek tehát annak ellenére, hogy adott esetben magas színvonalú, kreatív szellemi munkát feltételeznek (pl. jogszabályok) nem minősülnek szerzői műveknek. *Ez a jogrendszerben általánosan érvényesülő rendelkezés főként azzal indokolható, hogy kötelező erejű rendelkezések lévén, nagyobb érdek fűződik ahhoz, hogy ezek mind szélesebb körben és felhasználási módokon váljanak ismertté, mint az azokban megtestesülő kreativitás védelméhez.* (...) A Vhr. 1. § (3) bekezdése az Szjt. 1. § (3) bekezdésénél vázolt megfontolásokból nem minősíti szerzői műveknek a Vhr. 1. § (3) bekezdésben körülírt tevékenység eredményeként létrejött intézkedéseket, vagy azok tervezeteit. Itt különös jelentősége van annak, hogy a kérdéses szellemi alkotás intézkedés vagy annak tervezetének formáját öltse, és az adott szervezet tevékenységi körébe tartozó ügyintézés során keletkezzen. Ha ugyanis ez az összefüggés nem állapítható meg, akkor az egyéb feltételek megléte esetén a szerzői jogi védelem megalapozott lehet.” (Az 1969. évi III. törvény kommentárja, Complex CD Jogtár)

A hatályos Szjt-t értelmező, szintén elektronikus úton hozzáférhető kommentár kiemeli, hogy a kivétel jogalkotói döntés eredménye, mert a BUE lehetőséget ad arra is, hogy a jogalkotó ne határozzon meg kivételt a hivatalos iratokra: „(...) az itt felsorolt szellemi termékek jogalkotói döntés eredményeképpen nem élveznek szerzői jogi védelmet. Lehetőség van tehát a hazai szabályozás szintjén ezen dokumentumok védelemben részesítésére is. A magyar szerzői jogi törvény sem korábban, sem jelenleg nem nyújt ezen iratoknak szerzői jogi védelmet.” Egyebekben a korábbi magyarázattal megegyezik, szintén kiemeli, hogy az ügyintézési körbe tartozás teremti meg a kivétel alapját a nem kötelező erejű, tehát belső ügyiratok esetében. „Az Szjt. 1. § (5) bekezdése az előbbieken vázolt megfontolásokból nem minősíti szerzői műveknek az ott felsorolt tevékenység eredményeként létrejött intézkedéseket, vagy azok tervezeteit. Itt különös jelentősége van annak, hogy a kérdéses szellemi alkotás intézkedés vagy annak tervezetének formáját öltse, és az adott szervezet tevékenységi körébe tartozó ügyintézés során keletkezzen. Ha ugyanis ez az összefüggés nem állapítható meg, akkor az egyéb feltételek megléte esetén a szerzői jogi védelem megalapozott lehet.” (Az e bekezdésben közölt idézetek forrása: Az Szjt. Kommentárja, Complex CD Jogtár)

Az Szjt. részletes, könyv formájában megjelent kommentárja az alkotások rendeltetésére tekintettel meghatározott kivételek két esetsorozatjának tekinti az ügyiratokra vonatkozó szabályokat. „Ezek lehetnek egyéni, eredeti jellegű (...) művek, de közérdekű, vagy csak belső célú rendeltetésük miatt vannak kizárva a védelemből. Azt is hangsúlyozza a magyarázat, hogy ha a védelem alól kivett művet nem a kivétel szerinti rendeltetése során használják fel, a védelem fennáll. Kifejezetten a szakvéleményekre nézve: „Hiába magas színvonalú tudományos (szakirodalmi) mű egy ügyben felhasználni kívánt szakvélemény, funkciója kizárja a szerzői jogvédelmet a szakvélemény rendeltetésszerű felhasználása körében. Ha ugyanezt a szakvéleményt szerzője szakfolyóiratban közzéteszi, a szakvélemény tudományos (szakirodalmi) műként minősül.” 2000, szerk. Gyertyánfy Péter, az adott rész szerzője: Faludi Gábor)

Érdeemes leszögezni, hogy egyetlen jogirodalmi magyarázat sem tért ki arra, hogy a magyar jogalkotó tulajdonképpen némileg túlmént a BUE fent hivatkozott felhatalmazásán, és a nem kötelező jellegű ügyiratokat is kivette a védelem alól.

5. A szerzői jogi törvény módosítása

A szakvélemények szerzői jogi minősítése szempontjából változni fog az Szjt. 2002. január 1-jei hatállyal. A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény 66. § d) pontja az említett naptól hatályon kívül helyezte a belső, nem kötelező erejű ügyiratok szerzői jogi védelem alóli kivételéről rendelkező Szjt. 1. § (5) bekezdését. A 67. § (1) bekezdése pedig a kötelező erejű hivatalos iratok szerzői jogi védelem alóli kivételéről rendelkező Szjt. 1. § (4) bekezdését akként módosította, hogy a rendelkezés tartalma 2002. január 1-től a következő:

„Szjt. 1. § (4) Nem tartoznak e törvény védelme alá a jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések.”

(A formatervezési minták oltalmáról szóló törvény egyéb, az Szjt-t érintő módosításainak említésétől eltekintünk, mert nem lényegesek a jelen vélemény kialakítása szempontjából.)

6. A módosítás hatása a szakvélemények szerzői jogi megítélésére

A hatás abban foglalható össze, hogy ha a szakvélemény nem válik hatósági/bírósági eljárás, más kötelező rendelkezés ügyintézésének ügyiratává, akkor korlátozás nélkül érvényesülhet a szakvélemények szerzői jogi védelme. A kivétel a módosítás nyomán csak a kifelé kötelező erővel rendelkező hivatalos iratokra és ezekhez kapcsolódó ügyiratokra vonatkozik, amelyeknél a fentebb elemzett jogirodalmi magyarázatokban említett megismerhetőségi és széleskörű felhasználhatósági szempont, mint közérdek megelőzi a szellemi alkotáshoz fűződő kizárólagos jog (magánérdek) keletkezését.

A szakvélemény maga soha nem jelentkezik kifelé ható, kötelező erejű rendelkezésként, tehát szűkebb értelemben vett hivatalos iratként. Ha bírósági, hatósági kirendelésre, megkeresésre készül, a szakvéleményből (csatolás útján) ügyirat lesz, és megállapításait a bíróság/hatóság akár elfogadja, akár nem, nem maga a szakvélemény, hanem annak tartalma válik a határozat, mint kötelező erejű hivatalos irat részévé. Ez történhet a szakvéleményre történő egyszerű hivatkozással, de úgy is, hogy a szakvélemény releváns részét a határozatba átveszik, illetve ott idézik. Hasonló a helyzet akkor, ha valamely normatív jellegű kötelező rendelkezés előkészítése során (pl. jogszabály előterjesztéséhez) rendelnek meg és készítenek szakvéleményt.

Az osztrák szerzői jogi törvénynek a magyar Szjt. 1. § (új) (4) bekezdésének szövegével lényegében azonos tartalmú 7. § (1) bekezdéséhez fűzött ítéletek vezérszövegéből is kitűnik, hogy sem az eseti szakértő, sem az igazságügyi szervezet részét képező szakértő szakvéleménye nem minősül kifelé ható, kötelező hivatalos iratnak, hiszen a szakvélemények a döntések alátámasztására tényeket állapítanak meg, azokat a speciális szakértelem birtokában elemzik, és azokból következtetéseket vonnak le. A megállapításokat a bíróságok/hatóságok szabadon értékelik. (DDr. Robert Dittrich: Österreichisches und internationales Urheberrecht, Manzsche Verlag, Wien, 1998., az osztrák szerzői jogi törvény

bírói gyakorlattal egységes szerkezetbe foglalt szövege, a 7. §-hoz fűzött döntések E 1-E 4., 87,88,o.)

A megbízásra készített szakvélemény pedig soha nem lehet a megbízónál hivatalos irat a módosult Szjt. szabály fényében. Ha azonban az ilyen szakvéleményt hatósági /bírószági eljárásban, illetve a tágabb értelemben vett, kötelező rendelkezés ügyintézésének ügyirataként használják fel, az az előző bekezdésekben kifejtett álláspont nyomán minősül.

7. Szerzői és felhasználási jog gyakorlása szakvéleményekre

A szerzői mű-minősítés szükségképpen magával hozza, hogy állást kell foglalni arról, hogyan és milyen terjedelemben lehet szerzői jogot gyakorolni, illetve felhasználási jogot szerezni és gyakorolni a megrendelésre elkészített szakvéleményeken.

Előre kell bocsátani, hogy a szakvélemény érzékelése (olvasása) nem minősül szerzői jogi értelemben felhasználásnak. Felhasználásnak csak az érzékelhetővé tétel tekinthető. Így felhasználás a mű bármely anyagi, vagy nem anyagi hasznosítása (Szjt. 16. § (1) bekezdés). A felhasználási módok példalózó felsorolásából kiindulva (Szjt. 17. §) a szakvélemények esetében tipikusan előforduló felhasználási cselekmények a következők:

- többszörözés (rögzítés és másolat-készítés, ideértve az átvételt és az idézést is; a magáncélú másolat-készítés az Szjt. 35. § (1) bekezdés keretei között szabad felhasználás, amelyhez engedély nem szükséges, és díjfizetéssel sem jár),
- terjesztés (pl. a szakvélemény folyóiratban történő „megjelentetése”, amely magában foglalja a többszörözést is, vagy könyvtári nyilvános haszonkölcsönbe adása)
- ma még nem tipikus, de elképzelhető a szakvélemény
- - jelenlévők számára képernyőn érzékelhetővé tétele (szerzői jogi értelemben: előadás),
- - vezeték útján vagy más módon távollevők számára érzékelhetővé tétele (nyilvánossághoz közvetítés)
- gyűjteményes műbe (Szjt. 7. §, vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jogi védelemben részesülő adatbázisba foglalás (törvénymódosítás-tervezet alapján: Szjt. XI/A. fejezet; a jelen vélemény készítése idején még nem hatályos),
- átdolgozás.

A hatósági/bírószági kirendelésre/megkeresésre készített szakvélemények esetében a helyzet meglehetősen egyszerű. A hatósági/bírószági eljáráshoz, vagy más kötelező rendelkezés ügyintézéséhez kapcsolódó ügyirati funkcióba kerüléstől kezdve a szerzői jogi védelem nem érvényesül, tehát a szerzői jog nem gyakorolható, és az eljáráshoz szükséges felhasználási jogot sem kell megszerezni a szakértőtől. Ennek oka az Szjt. 1. § (4) bekezdése bármely említett ügyiratra nézve. Ezen a „magasabb szinten” esik ki a védelemből a szakvélemény. Ha pedig elméletben felvetjük, hogy ez a kizárás nem is érvényesülne, az egyedi aktusok kibocsátására irányuló eljárásokban akkor is érvényesülne a szabad felhasználás: az Szjt. 41. § (3) bekezdése alapján bírósági/hatósági eljárásban a mű bizonyítás céljára, a célnak megfelelő módon és mértékben felhasználható. A szabad felhasználás körében pedig a felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye sem szükséges (Szjt. 33. § (1) bekezdés).

Mindebből pedig az következik, hogy az Szjt. alapján a szakvéleményekre – ha szerzői műnek minősülnek is – a szerzői jog bármely kötelező jellegű (vagy normatív, vagy egyedi) rendelkezés körében történő ügyintézéshez kapcsolt ügyirati funkcióban és e funkció betöltésétől kezdve másként sem gyakorolható. Ennek hatása az, hogy az ezekben az

esetekben megállapított / kikötött és fizetett szakértői díjnak nem lehet törvényesen része a felhasználási jog átengedéséért (a felhasználási engedély fejében) járó díj.

A hatósági/bírósági eljárások, illetve egyéb kötelező rendelkezések ügyintézésé körén kívül a szakvélemények nem ügyiratok. Ha a szerzői mű feltételeinek megfelelnek, rájuk a szerzői jog akadálytalanul érvényesül. Ilyenkor a szakértő megbízása csak ahhoz elegendő, hogy a megbízó követelhesse a szakvélemény elkészítését, átadását, azt olvashassa, magáncélra lemásolhassa, és a példányokat ingyenesen – nem felhasználás keretében, tehát nem terjesztés (Sztj. 23. §) során – a szakvélemény rendeltetésének megfelelően tovább adhassa. Ha ezen túlmenő, felhasználásnak minősülő cselekményt is meg kíván a megbízó valósítani, ehhez megfelelő, írásba foglalt felhasználási engedély is szükséges. Ha a szakértővel kötött szerződés ilyen elemeket tartalmaz, a szakértői díj megfelelő, arányos része a szerződésben adott felhasználási engedély ellenértékeként határozható meg. Ennek során figyelemmel kell lenni arra, hogy a szakvélemény mindig jövőben megalkotandó mű, rendeltetése az, hogy megbízója annak tartalmát megismerhesse (elolvashassa), és az abban foglalt esetleges megoldásokat alkalmazhassa. Ezért teljesen életszerűtlen, és összeférhetetlen a szakvélemény készítésére adott megbízási szerződésből eredő jogok valódi rendeltetésével, ha a szakvélemény elkészítése ingyenesen, vagy feltűnően aránytalanul alacsony díj fejében történik, és a teljes kikötött díj, vagy annak túlnyomó hányada a felhasználási jog ellenértéke (vö. az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény ((Art)). 1. § (7) bekezdés első mondat).

Budapest, 2001. november 12.

Dr. Vékás Gusztáv
a tanács elnöke

Dr. Faludi Gábor
a tanács előadó tagja

Dr. Lindner Gyula
a tanács szavazó tagja